Stockholms universitet

Rektor

BESLUT

2026-11-12

Dnr SU FV-2533-26

Handläggare:
Rikard Skårfors
FD, Utbildningsledare
Rektors kansli,
Ledningssekretariatet

Yttrande över promemorian Nationellt förbud mot PFAS i vissa konsumentprodukter

Stockholms universitet har anmodats av Regeringskansliet (Klimat- och näringslivsdepartementet) att inkomma med synpunkter på promemorian *Nationellt förbud mot PFAS i vissa konsumentprodukter* (KN2026/01597). Universitetet har följande att anföra.

Stockholms universitet anser att ett förbud mot per- och polyfluorerade alkylsubstanser, PFAS, i de listade konsumentprodukterna inte adresserar de mest betydande problemen med PFAS vilka i stället uppstår från hela konsumentprodukten livscykel, bland annat vid produktion av PFAS-material och (felaktig) hantering av avfall. Tillsammans med de industriella användningsområdena, som står för den klart största andelen av PFAS-utsläppen, exponeras allmänheten (konsumenter) även genom dricksvatten och mat, snarare än direktkontakt med exempelvis kosmetika eller teflonpannor. Miljönyttan skulle därmed vara begränsad, inte minst eftersom utfasningen i flera sådana produktsegment redan har skett eller pågår. I många länder har PFAS-haltiga konsumentprodukter redan försvunnit från den vanliga detaljhandeln.

Dessutom anser universitetet att det inte är möjligt eller önskvärt att dela upp användningen av PFAS i kategorierna ”konsumentprodukter” och ”industri”. Universitetet vill uppmärksamma regeringen på att det inte finns någon definition av konsumentprodukter i EU:s lagstiftning, varken i REACH (”Registration, Evaluation, Authorisation and Restriction of Chemicals”) eller andra relevanta regleringar. Universitetet noterar också att det finns en stor gråskala mellan dessa två ytterligheter. För att nämnvärt minska hälsoriskerna från PFAS behövs därför ett omfattande PFAS-förbud som snarare grundas i tillgängligheten på alternativ, än en oklar uppdelning mellan konsumentprodukter och industrianvändning. Detta eftersom forskning, bland annat vid Stockholms universitet, har visat att det också finns tillgängliga alternativ på marknaden i så kallad industrianvändning. Exempelvis används inte PFAS i dagens vindkraftsturbinblad, utan PFAS-fria material är standard. Det finns också en viss substitutionspotential för olika komponenter i batterier.

En heltäckande och effektiv PFAS-begränsning måste därför omfatta PFAS-användningen i dess helhet och genomföras på EU-nivå med internationell räckvidd. Det innebär att i princip

all konsumentanvändning bör förbjudas, samtidigt som industriell användning kraftigt begränsas, och endast tillåts genom noggrant avgränsade, tydligt motiverade och tidsbegränsade undantag. Stockholms universitets rekommendation till den svenska regeringen är därför att fortsatt verka för att den process som redan pågår på EU-nivå för en EU-omfattande PFAS-begränsning fullföljs och genomförs fullt ut. Universitetet hoppas att Sverige kan ta till sig slutsatserna från den europeiska kemikaliemyndighetens ECHA:s expertkommittéer, framför allt den socioekonomiska analyskommittén (SEAC), och verka för att de föreslagna undantagen genomförs enbart på användningsområdesnivå (”use-specific”). Med andra ord, undantag bör enbart ges till de användningsområden där alternativ ännu saknas, exempelvis produktion av halvledare, men inte på sektornivå, exempelvis elektroniksektorn.

Stockholms universitets Östersjöcentrum tog tidigare i år fram en ”Policy Brief” med rekommendationer för det kommande EU-förbudet mot PFAS:

- Tillåt endast tidsbegränsade undantag för användning av PFAS där det inte finns några tillgängliga alternativ och endast för användning som är nödvändig för hälsa, säkerhet eller samhällets funktion. Undantagen bör vara tydligt definierade och inte längre än vad som krävs för att utveckla och implementera säkra alternativ.
- Bevilja inte undantag helt utan tidsbegränsningar, till exempel för tillverkning av PFAS. Utsläppskontroll kommer aldrig helt lyckas förhindra att PFAS hamnar i miljön och så småningom i människokroppen, och PFAS som exporteras kommer förr eller senare att återvända till Europa via luft och vatten.
- Säkerställ fortsatt finansiering och stöd till forskning och utveckling av säkrare alternativ och till tekniker för att sanera PFAS från förorenat vatten och mark.

Mer information finns här: Var restriktiv med undantag i det nya EU-förbudet mot PFAS - Stockholms universitet

Detta beslut är i rektors ställe fattat av prorektor, professor Jane Reichel, i närvaro av universitetsdirektör Åsa Borin. Studeranderepresentanter har informerats och haft tillfälle att yttra sig. Ärendet har beretts av Områdesnämnden för naturvetenskap. Övrig närvarande och föredragande i ärendet har varit Rikard Skårfors, Ledningssekretariatet (protokollförare).